

POZICIJA DĖL EUROPOS SĄJUNGOS PROGRAMOS „VEIKLUS JAUNIMAS“ ATEITIES

LiJOT Asamblėja Nr. 29, 2011 gegužės 7-8 d.
Druskininkai

IŽANGA

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT) yra didžiausia nevyriausybinių jaunimo organizacijų asociacija Lietuvoje, kuriai priklauso didžiausios šalies jaunimo organizacijos, vienijančios daugiau nei 200 000 jaunų žmonių. Atsižvelgiant į tai, kad naujasis Europos Sąjungos (ES) programinio finansavimo laikotarpis 2014-2020 metais žada pokyčių jaunimo ir jaunimo organizacijų neformaliojo ugdymo finansavimo srityje, šiuo dokumentu LiJOT teikia savo poziciją dėl dabartinės programos „Veiklus jaunimas“ ateities.

„Veiklus jaunimas“ – tai Europos Sąjungos programa, skirta visiems 13 – 30 metų žmonėms iš ES valstybių narių, taip pat valstybių, siekiančių narystės (Turkija, Kroatija), Europos Ekonominės Erdvės šalių (Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija, Šveicarija). Programoje taip pat gali dalyvauti jauni žmonės iš ES kaimyninių šalių partnerių, kitų valstybių. Programa suteikia jauniems žmonėms neformalaus ugdymo(-si) galimybes bei finansines subsidijas jų inicijuotiems bei įgyvendinamiems projektams, skatina Europos šalių jaunimo bendradarbiavimą. Ypatingas dėmesys programoje skiriamas jaunų žmonių, turinčių mažiau galimybių nei jų bendraamžiai, dalyvavimui bei iniciatyvoms.

Europos Sąjungos programa „Veiklus jaunimas“ tęsia ankstesnių Bendrijos programų jaunimui „Jaunimas Europai“ (1989-1999), Europos Savanorių Tarnybos bei „Jaunimas“ (2000-2006) patirtį. Naujoji programa prasidėjo 2007 m. sausį, jos reikmėms septyneriems metams skirta 885 000 000 eurų. Iš jų, vien Lietuvos jaunimo organizacijų ir grupių decentralizuotiems projektams skirta per 14 300 000 eurų.

SITUACIJOS ANALIZĖ

„Veiklus jaunimas“ yra vienintelė Europos Sąjungos programa, skirta jauniems žmonėms ir jaunimo organizacijoms ir kurios pagrindinis visų veiklų principas yra neformalus ugdymas. Jaunimui tai yra galimybė pažinti pasaulį, įgyti naujos patirties ir kompetencijų, išmokti aktyvaus dalyvavimo valstybės gyvenime principų, sužinoti savo teises ir tapti aktyviu Europos Sąjungos piliečiu. Jaunimo organizacijoms tai yra vienintelė ES teikiama galimybė stiprinti vidines organizacines struktūras, pritraukti dar daugiau jaunų žmonių prisijungti prie jų veiklos, formuoti jaunimo politiką, skatinti jaunimo dalyvavimą demokratinuose valstybių procesuose ir intensyviai

vykdyti stuktūrinį dialogą visais lygmenimis - pradėdant vietos, baigiant Europos Sąjungos. Net 94% programoje dalyvavusių jaunųjų europiečių mano, jog programa „Veiklus jaunimas“ atitinka jų lūkesčius¹. Atlikus programos „Veiklus jaunimas“ įgyvendinimo ir poveikio Lietuvoje vidurio vertinimą, paaiškėjo, jog 94% dalyvavusiųjų programos veikloje yra patenkinti dalyvavimu programoje, 89% teigė, kad programa atitiko tiek jų, tiek jaunimo organizacijų lūkesčius².

Šiuo metu įvairiais Europos Sąjungos lygmenimis prasidėjo intensyvios diskusijos apie programos „Veiklus jaunimas“ ateitį, valstybės narės neformaliuose susitikimuose keičiasi nuomonėmis apie jų „Veiklaus jaunimo“ viziją, Europos Komisija 2010-ųjų metų pabaigoje įgyvendino plataus masto konsultaciją apie programą ir jos teikiamą naudą, Europos jaunimo forumas 2010-ųjų pabaigoje vykusioje Generalinėje Asamblėjoje priėmė poziciją „Veiklus jaunimas 2.0“, programą administruojančios nacionalinės agentūros priėmė pasiūlymų paketą „Nacionalinių agentūrų tinklo pasiūlymai: tikslai, siekiai ir veiklos“.

Visų su programa susijusių veikėjų pasiūlymai ir pastabos dėl būsimos programos jaunimui vizijos ir prioritetų yra paremtos svarbiausiais Europos Sąjungos jaunimo politikos ateitį apibrėžiančiais dokumentais:

- Europos Sąjungos strategija 2020 teigia, kad pagrindiniai trys siekiai ES yra „pažangus augimas“, „tvarus augimas“ ir „integracinis augimas“. Viena iš pavyzdinių šio dokumento iniciatyvų – nauja ES programa „Judus jaunimas“, kurioje daugiausiai dėmesio skiriama žinių ekonomikai, paremtai kūrybiškumu, žiniomis, inovacijomis ir tyrimais. Teigiama, kad ateityje turi būti atsižvelgta į mobilumo skatinimą, siekiama sukurti kuo geresnes jauno žmogaus įsidarbinimo sąlygas tam, kad augtų Europos Sąjungos ekonomika.

- 2009-aisiais metais ES patvirtino naują Jaunimo strategiją, kurioje teigiama, kad į jaunimą turi būti investuojama ir jis turi būti įgalinamas aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Dokumente taip pat pabrėžiama tarpsektorinė jaunimo politikos prigimtis, teigiant, kad jaunimo politikos siekiai turi būti ne tik sukurti kuo daugiau ir geresnių sąlygų jauniems žmonėms švietimo sistemoje ir darbo rinkoje, bet ir skatinti pilietinės visuomenės augimą, jaunų žmonių aktyvų pilietiškumą, socialinę įtrauktį ir solidarumą.

- Svarbiausiame ES dokumente – Lisabonos sutartyje – 165 (2) straipsnyje teigiama, kad ES užduotis yra stiprinti jaunimo pilietiškumą ir skatinti jaunų žmonių aktyvų dalyvavimą demokratiname šalių gyvenime.

Dokumentuose išskiriamos dvi kryptys, kuriomis turi būti plėtojama jaunimo politika Europos Sąjungoje. Pirmoji yra jaunimo kompetencijų ugdymas, siekiant sudaryti jam kuo palankesnes sąlygas įsitvirtinti darbo rinkoje, tam skirta pavyzdinė ES iniciatyva „Judus jaunimas“, kuria siekiama gerinti jaunimo švietimą ir įsidarbinimo galimybes, mažinti didelį jaunimo nedarbą ir didinti jo užimtumą.³ Antroji kryptis apibrėžiama kaip aktyvaus jaunimo dalyvavimo pilietinės visuomenės ir demokratinuose valstybės valdymo procesuose. Iki šiol vienas esminių programos „Veiklus jaunimas“ tikslų buvo aktyvaus pilietiškumo ir jaunimo organizacijų bei valstybinio sektoriaus įvairiapusio bendradarbiavimo, plėtojant jaunimo politiką, skatinimas.⁴

¹ Programos „Veiklus jaunimas“ tarpinio vertinimo galutinė ataskaita, Roterdamas, 2011

² LR SADM užsakymu atlikto ES programos „Veiklus jaunimas (2007 – 2013)“ įgyvendinimo ir poveikio Lietuvoje vidurio vertinimo ataskaita

³ Europos Komisija, „Judus jaunimas“, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=950&langId=lt>

⁴ Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, Daugiau apie programą „Veiklus jaunimas“, www.jtba.lt

„VEIKLUS JAUNIMAS 2014-2020” VIZIJA**1. Programa „Veiklus jaunimas” privalo išlikti nepriklausoma Europos Sąjungos programa, skirta jaunimui.**

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba viliasi, kad naujojo finansinio programavimo laikotarpiu programa „Veiklus jaunimas“ išliks atskira ir nepriklausoma programa nuo kitų, panašaus pobūdžio, tačiau skirtingų, ES programų. LiJOT tiki, kad programos unikalumas ir išskirtinumas lemia tai, kad programa negali būti prijungta prie „Mokymosi visą gyvenimą“ ar kitų panašių mechanizmų. Be to, „Mokymosi visą gyvenimą“ programa, taip kaip ji administruojama ir įgyvendinama šiuo metu, neįpareigoja Nacionalinių agentūrų užtikrinti programos turinio kokybę, tik sėkmingą jos administravimą. „Mokymosi visą gyvenimą“ programa neturi tokių paramos sistemų projektų vykdytojams kaip nuolatinis informavimas, mokymai ir konsultavimo galimybės programos turinio aspektais. Kalbant apie programą „Veiklus jaunimas“, vien per 2010 metus Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūros organizuojamoje ar remiamoje informacinėje bei mokymo veikloje tiesiogiai dalyvavo per 7000 žmonių.⁵ Sunkiai tikėtina, kad be šių paramos mechanizmų pavyktų pasiekti keliamus tikslus jaunimo, ypač turinčio mažiau galimybių, dalyvavimui programoje.

„Veiklaus jaunimo“ programa išskirtinė tuo, kad remia jaunimą ir jaunimo organizacijas bei pripažįsta ir skatina neformalųjį ugdymą, kaip vieną iš esminių jauno žmogaus asmenybės vystymosi priemonių. Tai vienintelė programa, kurios remiamų projektų dalyviai neprivalo būti formaliojo švietimo įstaigose besimokantys jaunuoliai. Be to, programos remiami projektai yra įgyvendinami pačių jaunų žmonių, kurie dalyvauja visuose programos etapuose.

2. Jauni žmonės turi būti programos kūrėjai.

Europos Sąjungos jaunimo strategijoje teigiama, kad ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas į pastangas užtikrinti jaunų žmonių dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose visuose lygmenimis ir visais klausimais, susijusiais su jaunais žmonėmis. Programa skirta jauniems žmonėms, todėl jie turi spręsti, kokių kompetencijų ir gebėjimų jie tiksi iš programos ir kokios priemonės ir veiklos geriausiai atitiks jų poreikiams Programos „Veiklus jaunimas“ tobulinimo ir įgyvendinimo procese turi būti labiausiai orientuojamasi į jaunimo ir jaunimo organizacijų pasiūlymus ir pastabas dėl būsimos programos prioritetų, struktūros ir kitų esminių sprendimų.

3. Neformalusis jaunimo ugdymas turi išlikti programos veiklų organizavimo pagrindu.

Neformalusis ugdymas yra esminė jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų veiklos sritis. Neformalusis ugdymas remiasi savanoriškumo ir aktyvaus įsitraukimo principais bei į besimokančiojo poreikius orientuotu požiūriu. Formaliajame švietime dominuojantį žiniomis paremtą mokymąsi neformalusis ugdymas papildo emociniu, patirtiniu ir socialiniu mokymusi. Jis sudaro svarbią visuminio švietimo sistemos dalį, nes suteikia jauniems žmonėms asmeninių, edukacinių ir socialinių įgūdžių ir nuostatų, kurių dažnai nesuteikia formalusis švietimas⁶.

LiJOT teigia, kad neformaliojo ugdymo metu įgytos kompetencijos yra ypatingai reikšmingos jaunos ir besiformuojančios asmenybės gyvenime, todėl Europos Sąjungos jaunimui

⁵ ES programos „Veiklus jaunimas“ įgyvendinimo Lietuvoje 2010 m. ataskaita, JTBA, 2011

⁶ „Pathways 2.0 towards recognition of non-formal learning/education and of youth work in Europe“ –Working Paper of the partnership between the European Commission and the Council of Europe in the field of youth. 4-5 psl., 2011 m. sausis

skirta programa turi būti grįsta neformaliojo ugdymo principais ir metodikomis, siekiant sukurti kuo palankesnę terpę jauno žmogaus asmenybės ugdymui.⁷

4. Aktyvaus jaunimo dalyvavimo visuomeninėje veikloje skatinimas

Aktyvaus jaunimo dalyvavimo savo visuomenės ir šalies gyvenime, įvairių formų savanorystės, dalyvavimo jaunimo organizacijų veikloje ir sprendimų priėmimo procesuose skatinimas visais lygmenimis turi išlikti svarbus „Veiklaus jaunimo“ programos prioritetas. Programos veiklos turi padėti ugdyti jaunus žmonės sąmoningomis asmenybėmis, kurios turi nuomonę ir aktyviai dalyvauja šalies valdyme. ES Jaunimo strategijoje teigiama, kad tiek valstybės narės, tiek ES turi remti jaunimo dalyvavimą atstovaujamosios demokratijos ir pilietinės visuomenės veikloje visais lygiais bei apskritai visuomeninėje veikloje. Strategijoje jaunimo organizacijos yra suvokiamos kaip esminiai jaunimo dalyvavimą skatinantys ir užtikrinantys veikėjai, todėl teigiama, kad vienas iš strategijos siekių yra politiškai ir finansiškai remti jaunimo organizacijas bei vietas ir nacionalines jaunimo tarybas, taip pat remti jų svarbaus vaidmens demokratinėje visuomenėje pripažinimą.⁸

5. Programa turi būti skatinama jaunimo savanoriška veikla

LiJOT savanorišką veiklą pripažįsta kaip vieną iš esminių jaunimo organizacijų vertybių ir aktyviai įgyvendina ES Savanorystės metų veiklas. Savanorystės, kaip jaunimo saviraiškos ir tobulėjimo formos, skatinimas turi išlikti prioritetu, užtikrinant didesnes savanorystės veiklų pasirinkimo galimybes, skatinant trumpalaikę ar vienkartinę savanorystę, taip pat savanorystę vietos lygmeniu. Per metus Europos savanorių tarnybos programoje dalyvauja per 6000 savanorių, vien į Lietuvą 2010 m. savanoriauti atvyko 110 savanorių, į kitose šalyse vykstančią savanorišką tarnybą išvyko 125 jauni žmonės. Į „Youthpass“⁹ sistemą turi būti žiūrima kompleksiskai, į jos tobulinimą įtraukiant kuo daugiau verslo ir valstybinio sektoriaus veikėjų, siekiant savanorystės ir neformalaus ugdymo metu įgytų kompetencijų pripažinimo darbo rinkoje. „Youthpass“ turi atitikti šiandienos jaunimo ir darbo rinkos poreikius, sudarant galimybę per programą įgytas žinias ir gebėjimus integruoti į įsidarbinimo procesą.

6. Nacionaliniai prioritetai turi išlikti

LiJOT teigia, kad šiuo metu egzistuojanti galimybė kiekvienai nacionalinei agentūrai nustatyti nacionalinius prioritetus suteikia daug pridėtinės vertės ES programai „Veiklus jaunimas“. LiJOT skatina kuo didesnę dalį būsimos programos perleisti valdyti nacionalinėms agentūroms, atsižvelgiant į labai skirtingą valtybių narių patirtį ir dabartinę situaciją. Valstybės yra unikalios ir labai skirtingos, todėl nacionalinių prioritetų įvedimas leidžia maksimaliai adaptuoti programą konkrečios šalies aplinkybėms ir taip pasiekiamas geresnis įgyvendinimo rezultatas.

SIŪLYMAI PROGRAMOS „VEIKLUS JAUNIMAS“ ADMINISTRAVIMO TOBULINIMUI

1. Programos „Veiklus jaunimas“ įgyvendinimas turi būti maksimaliai decentralizuotas. Programą valstybėse narėse įgyvendinančioms nacionalinėms agentūroms turi būti suteikta kiek įmanoma daugiau galimybių spręsti programos administravimo klausimus.

⁷ „Pozicija dėl jaunimo neformaliojo ugdymo sampratos ir įgyvendinimo“, LiJOT Asamblėja Nr.24, 2008, Vilnius

⁸ Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje atnaujintos sistemos (2010–2018 m.)

⁹ <http://www.youthpass.eu/en/youthpass/>

2. Programos valdymas turi būti atliekamas kartu su jaunais žmonėmis. Tai reiškia, kad Lietuvoje egzistuojantis nacionalinės agentūros valdybos, kurioje pusė delegatų yra jaunimo atstovai, modelis turi būti pritaikytas visose valstybėse narėse, turinčiose nacionalines agentūras.
3. Programos administravimo ir remiamų projektų kokybė turi būti užtikrinta, lėšos turi būti naudojamos efektyviai. LiJOT tikisi, kad naujoje programoje bus įtrauktos naujos kokybės užtikrinimo priemonės, padėsiančios išvengti nekokybiško projektų įgyvendinimo.
4. Programos veiklų vykdytojams turi būti suteikta daugiau laisvės renkantis tinkamiausius projektų įgyvendinimo metodus ir priemones.
5. Programos paraiškų ir ataskaitų formos turi būti maksimaliai supaprastintos, sudarant galimybes kuo didesniai jaunų žmonių skaičiui dalyvauti programos veiklose. Šiuo metu egzistuoja tendencija, jog mažiau patirties turinčios organizacijos negauna finansavimo dėl nekokybiškai užpildytos paraiškos formos, nors turi puikių projektų idėjų.
6. Turi būti užtikrinta, jog programos remiamose veiklose tas pats jaunas žmogus dalyvautų ribotą kartų skaičių, taip užkertant kelią jaunimo naudojimuisi programa savo asmeniniams tikslams pasiekti.
7. Nacionalinių agentūrų įgyvendinima kokybės paramos sistema, su mokymų, informavimo ir konsultavimo strategijomis turi išlikti ir būti tobulinama, taip suteikiant galimybes didesniai jaunimo ir jaunimo organizacijų dalyvavimui programos veiklose.

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos
Prezidentas

Šarūnas Frolenko